

met het doel, naar ons de geschiedschrijver Tacitus bericht, om voor zijn schepen een binnenvaart van den Rijn naar de Maas te bekomen en bij gevolg het gevaar te ontgaan, dat de vaart buiten om, over zee, langs de zandbanken van de kust opleverde; maar buitendien, als wij Dio Cassius mogen gelooven, om aan de moerassige streek achter de duinen en tusschen de beide rivieren een afwatering te bezorgen en haar dusdoende droog te leggen (1). Dat de Delf, ter plaatse waar zij loopt, aan die dubbele bedoeling best beantwoordt, behoeft geen betoog, en de gissing onzer topografen komt mij dan ook waarschijnlijk genoeg voor. Te meer omdat van de Delf reeds gewag wordt gemaakt in een der schaarsche oorkonden van den aanvang der XIIe eeuw (2), en het mij hoogst onwaarschijnlijk voorkomt, dat zij in het tijdvak, hetwelk sedert den ondergang van het Romeinsche rijk tot op de XIIe eeuw voortduurt, door de bevolking hetzij op graaflijk bevel, hetzij in vrijwillige samenwerking gedolven kan zijn. Voor die dagen van onrust en onmacht schijnt mij namelijk zulk een werk te omvangrijk en te kostbaar. Wij hebben dus reden om aan te nemen dat het een nalatenschap uit den Romeinschen tijd was, en dat de »delf” de aloude inlandsche benaming is geweest van wat de Romeinen »fossa” noemden. Kan ik mij derhalve op dit punt met het algemeene gevoelen zeer wel vereenigen, in een ondergeschikt opzicht meen ik er van te moeten verschillen. Ik zou de aanwijzing der Romeinsche auteurs niet zoo letterlijk willen opvatten als men gewoonlijk doet, en veeleer willen vermoeden, dat

(1) »Qua incerta Oceani vitarentur.” Tacitus, XI, c. 10. ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τοῦ Ὠκεανοῦ πλημμυρίδι ἀναρρεοντες πελαγίζωσιν. Dio Cassius, X, c. 30.

(2) Oorkondenboek, I, n°. 105, van vóór het jaar 1120.